

YÖNETİM BİLİMLERİ ANSİKLOPEDİSİ

Editörler

Yakup Özkaya

Veysel Erat

Ferit İzci

Aytaç Duran

YÖNETİM BİLİMLERİ ANSİKLOPEDİSİ

Editörler: Yakup Özkaya - Veysel Erat - Ferit İzci - Aytaç Duran

Yayın No.: 4660
Beşeri Bilimler No.: 489
ISBN: 978-625-427-902-7
E-ISBN: 978-625-427-901-0
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2022

© Copyright 2022, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Akademik Yayıncılık, 2011 yılından beri "tanınmış uluslararası yayınevi" statüsündedir.

Bu ansiklopedide yayınlanan madde başlarının bilimsel ve hukuksal sorumluluğu yazarlarına aittir.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Zümran Usta -zumran.usta@gmail.com

Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Onat Algül -info@krnajans.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Özkaya, Yakup., Erat, Veysel., İzci, Ferit., Duran, Aytaç.
Yönetim Bilimleri Ansiklopedisi / Editörler: Yakup Özkaya - Veysel Erat - Ferit İzci - Aytaç Duran
1. Basım, X + 690 s., 16,5x24 cm. Kaynakça ve dizin var.
ISBN: 978-625-427-902-7
E-ISBN: 978-625-427-901-0
1. Yönetim Bilimi 2. Örgütler

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com

www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519

Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

ÖN SÖZ

Devletin toplumsal hayatta oynadığı rol, ideolojilerin etkileri, teorilerin pratikteki karşılıkları, politikaların ne anlam ifade ettiği ve dolaşımında olan yaklaşımların gerçeklikteki tezahürleri hakkındaki bilgilerin, konuşmaların ve yorumların çoğu zaman günlük dilde oldukça yüzeysel bir anlama sahip olduğu bilinmektedir. Dört cilt olarak hazırlanan Kamu Yönetimi Ansiklopedileri (Yönetim Bilimleri, Hukuk Bilimleri, Siyaset Bilimi ve Yerel Yönetimler Kent ve Çevre Politikaları) ve bir ciltten oluşan Kamu Politikası Ansiklopedisi, en azından bu konularda ilgili alanlara katkı sunmanın bir çabası olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın hedef kitlesi bilim insanları, öğrenciler, alandaki uzmanlar ve genel olarak bu konulara ilgi duyan okuyuculardır. Bu nedenle çalışma yalnızca salt bilimsel ya da resmî alan gözetilerek hazırlanmamıştır.

Dört ciltten oluşan Kamu Yönetimi Ansiklopedileri ile Kamu Politikası Ansiklopedisi'nin düşünsel altyapısı, 2021 Eylül ayında şekillenmiş olup somut çalışmalar aynı yılın Aralık ayında başlamıştır. Konuyla ilgili bilimsel çalışmalara ansiklopedilerde yer alması planlanan düşünür, kuram ve kavramların derlenmesiyle başlamıştır. İlgili derlemeler yapılırken uluslararası alanda tanınmış ansiklopedik çalışmalar, temel eserler ile SCOPUS ve ISI indekslerde yer alan akademik metinler incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda kavramların, çalışmalardaki kullanım sıklıkları, kamu yönetimi alanındaki önemleri ve okurların ihtiyaçları dikkate alınarak her bir ansiklopedide yer alacak madde listeleri ayrı ayrı oluşturulmuştur. Bu listeler alandaki saygın teorisyenleri, olayları, fikirleri, olguları ve özet arka plan bilgileri içeren bir koleksiyon özelliği gösterecek şekilde düzenlenmiştir.

Planlama sonrası süreçte madde başlarının ilgililere duyurulması ve dağıtımının yapılabilmesi amacıyla ilgili web siteleri¹ oluşturulmuştur. Ardından kişi, kuram ve kavramların sisteme girişlerinin tamamlanmasıyla akademik iş birliği konusundaki adımlar hızlı bir şekilde atılmaya başlanmıştır. Yükseköğretim Kurulu web sitesinde yer alan iletişim bilgileri kullanılarak Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümleri ile Hukuk Fakültelerinde aktif olarak görevde bulunan tüm öğretim elemanlarına projenin detayları aktarılmış olup madde başlarının yazımı için davet yazıları gönderilmiştir. Bilimsel iş birliğimizin bir parçası olarak daha önce hazırlanmış madde başları listelerindeki başlıklar hakkında dilek ve öneriler de bu süreçte toplanarak çalışmaya hem yeni madde başları eklenmiş hem de hazırlanacak olan ansiklopedilere disiplinlerarası özellik kazandırılmıştır. Madde başlarına ansiklopediye ilişkin öneriler ışığında nihai listenin hazırlanmasının ardından yazarlara sorumlu oldukları maddeler başları belirtilmiş ve yazım süreçleri başlatılmıştır. 2022 yılı Aralık ayında madde başlarının yazımı ve hakem değerlendirme süreçleri tamamlanmış olup ansiklopedinin basımı tamamlanmıştır.

Büyük bir özveri ve yaklaşık bir buçuk yıllık ekip çalışmasının bir ürünü olan ansiklopediler, 93 farklı kurumda yer alan 242 akademisyen ve kamu personeli tarafından yazılan 924 madde başından oluşmaktadır. Maddelerin yazım süreçlerinde yer alarak literatürdeki önemli bir eksikliğin kapatılmasına yardımcı olan ve çalışmaya değer katan tüm meslektaşlarımıza katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Bu yapıtların Türkiye'de son yıllarda gelişen kaynak eser olma kabiliyetine sahip eserler literatürüne katkı sunmasını umuyoruz.

Editörler
26.12.2022

¹ <https://kamuyonetimiansiklopedisi.com/> - <https://kamupolitikasiansiklopedisi.com/>

İÇİNDEKİLER

AÇIK DEVLET	1	CUMHURBAŞKANLIĞI OFİSLERİ	63
Özer KÖSEOĞLU		Kürşad Emrah YILDIRIM	
AÇIK KARİYER SİSTEMİ	3	CUMHURBAŞKANLIĞI POLİTİKA KURULLARI.....	66
Nazlı NALCI ARIBAŞ		Serhat SAATÇİ	
AÇIK VERİ.....	4	CUSH RAPORU.....	72
Özer KÖSEOĞLU		Cantürk CANER	
ADHOKRASİ.....	6	ÇOK DÜZLEMLİ YÖNETİŞİM	
Elif GENÇ-TETİK		(MULTI-LEVEL GOVERNANCE)	74
AĞ TOPLUMU.....	9	Sabrina KAYIKCI	
Nur ŞAT		DANTEL RAPORU	78
AĞ YÖNETİŞİMİ		Cantürk CANER	
(NETWORK GOVERNANCE)	14	DEMİNG DÖNGÜSÜ (PDCA).....	80
Sabrina KAYIKCI		Murat Yusuf UÇAN	
BAKAN	19	DEMİR ÜÇGENLER (IRON TRIANGLES).....	82
Çağrı ÇOLAK		Lutfi YALÇIN	
BAKANLAR KURULU		DENETİM.....	85
(KABİNE, HÜKÜMET).....	23	İbrahim Ethem TAŞ	
Cem ANGIN		Sadegül DURGUN	
BARKER RAPORU	26	DEPARTMENTALİZM (BÖLÜMLEME).....	90
Songül DEMİREL DEĞİRMENÇİ		Ferda KOÇ	
BEVERIDGE RAPORU.....	29	DEVLET	92
Duygu YILMAZ		Yahya DEMİRKANOĞLU	
BİLGİ TOPLUMU.....	33	DEVLET BAŞKANLIĞI.....	94
Demokaan DEMİREL		Fatma Eda ÇELİK	
Gizem KABASAKAL		DEVLET PERSONEL BAŞKANLIĞI.....	103
BİLGİ ve İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ	38	Süha Oğuz ALBAYRAK	
Hakan Gökhan GÜNDOĞDU		DEVLETLEŞTİRME	108
BİLGİ YÖNETİMİ	42	Kıvanç DEMİRCİ	
Nilgün KAHRAMAN		DİJİTAL ÇAĞ YÖNETİŞİMİ.....	110
BÜROKRASİ	45	Senem DEMİRKIRAN	
Cem ANGIN		DİJİTALLEŞME	113
BÜROKRATİK KOLEKTİVİZM	48	Kürşad Emrah YILDIRIM	
Recep AYDIN		DİSİPLİN	114
BÜTÇELEME.....	52	Murat SEMERCİ	
Arzu POLAT		DURUMSALLIK YAKLAŞIMI.....	116
CUMHURBAŞKANLIĞI (HÜKÜMET) SİSTEMİ ..57		Tekin AVANER	
Ünal KÜÇÜK		Kubilay DÜZENLİ	
CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ	60	DÜZENLEYİCİ DEVLET	121
Yahya DEMİRKANOĞLU		Haydar ALBAYRAK	

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ	
KURUMLAR.....	124
Osman KARACAN	
E-DEMOKRASİ.....	130
Nur ŞAT	
E-DEVLET	136
Veysel BABAHANOĞLU	
Erhan ÖRSELLİ	
ELEŞTİREL KAMU YÖNETİMİ.....	140
Lutfi YALÇIN	
ENDERUN MEKTEBİ.....	144
Samed KURBAN	
ENTROPİ	148
Metin IŞIK	
ENVANTER YÖNETİMİ.....	150
Serhat SAATÇİ	
ESNEKLİK	152
Songül DEMİREL DEĞİRMENCİ	
ETİK	154
Vedat YILMAZ	
Cüneyt TELSAC	
ETKİLİLİK.....	158
Mehtap ÇAKMAK BARSBAY	
ETKİNLİK.....	161
Mehtap ÇAKMAK BARSBAY	
FARKLILIKLARIN YÖNETİMİ.....	163
Gaye Berna AGUN POYRAZOĞLU	
FISHER RAPORU.....	165
Tülay DEMİR	
FORDİZM.....	168
Recep AYDIN	
FRED W. RIGGS – PRİZMATİK	
TOPLUM KURAMI.....	172
Nuray E. KESKİN	
GANİMET SİSTEMİ.....	175
Hande TEK TURAN	
GEORGE HOMANS/İNSAN GRUBU	
YAKLAŞIMI.....	179
Esin Benhür Aktürk	
GÜÇ	180
Murad DUZCU	
GÜVENLİK.....	183
Hüseyin ARAS	
GÜVENLİK SORUŞTURMASI.....	188
Hüseyin ARAS	
HALKLA İLİŞKİLER	193
Tekin AVANER	
Kubilay DÜZENLİ	
HARWOOD ARAŞTIRMALARI	198
Kürşad Emrah YILDIRIM	
HAWTHORNE ARAŞTIRMALARI	199
Kürşad Emrah YILDIRIM	
HENRY FAYOL.....	201
Cantürk CANER	
HERBERT A. SIMON	204
Elif GENÇ-TETİK	
HESAP VEREBİLİRLİK.....	207
Hakan Gökhan GÜNDOĞDU	
HİBRİTLEŞME	211
Esin BENHÜR AKTÜRK	
HİYERARŞİ	213
İbrahim Ethem TAŞ	
Sadegül DURGUN	
HİZMET İÇİ EĞİTİM	217
Onur Kemal YILMAZ	
İÇ DENETİM.....	222
Osman KARACAN	
İDARE	225
Hakan Gökhan GÜNDOĞDU	
İDARİ VESAYET.....	228
Kürşad Emrah YILDIRIM	
İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ MODELİ.....	229
Ayşenur ÖKTEM ÖZGÜR	
İNOVASYON	234
Cüneyt TELSAC	
Vedat YILMAZ	
İNOVASYON ve KAMU POLİTİKASI	238
Elif GENÇ-TETİK	
İŞ SINIFLANDIRMASI.....	240
Süha Oğuz ALBAYRAK	
İTHAL İKAMECİ POLİTİKALAR	246
Merve İZCİ	

İTİBAR: YÖNETİMİ, ÖLÇÜMÜ ve ÖNEMİ ..248
Metin İŞİK

KADIN POLİTİKALARI.....252
Ayşenur ÖKTEM ÖZGÜR

KADRO SİSTEMİ.....261
Süha Oğuz ALBAYRAK

KALİTE ÇEMBERİ266
Derya AKTAŞ

KALİTE YÖNETİMİ270
Mehmet Emirhan KULA

KALKINMA AJANSLARI273
Hande TEK TURAN

KAMERALİZM280
Çağrı ÇOLAK

KAMU DEĞERİ YAKLAŞIMI.....284
Muhammed Z. ÇİĞMAN

KAMU DEĞERİ287
Samed KURBAN

KAMU DENETÇİSİ.....290
Bengi DEMİRCİ

KAMU DİPLOMASİSİ.....293
Murad DUZCU

KAMU DÜZENİ295
Hüseyin ARAS

KAMU GÜCÜ299
Onur DURUKAL

KAMU HİZMETİ GÖRÜLME YÖNTEMLERİ ..302
Senem DEMİRKIRAN

KAMU HİZMETİ.....305
Nur ŞAT

KAMULAŞTIRMA (İSTİMLÂK)311
Merve İZCİ

KAMU ÖZEL ORTAKLIĞI
(PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP)313
Ünal KÜÇÜK

KAMU PERSONELİ.....317
Süha Oğuz ALBAYRAK

KAMU POLİTİKASI322
Veysel ERAT

KAMU POLİTİKASININ ETİK ANALİZİ323
Tuğçe GÜR TÜRKDOĞAN

KAMU POLİTİKASI OLUŞTURMA SÜRECİ ... 326
Haydar ALBAYRAK

KAMUSAL EYLEM – KÖKLER.....329
Fatma Eda ÇELİK

KAMU TERCİHİ YAKLAŞIMI.....333
Gamze KOÇAK ERAT

KAMU TÜZEL KİŞİLİĞİ335
Mustafa DEMİRKOL

KAMU YARARI.....337
Arzu POLAT

KAMU YÖNETİMİ.....340
Senem DEMİRKIRAN

KAPASİTE GELİŞTİRME344
Cuma YILDIRIM

KARİYER YÖNETİMİ346
Nazlı NALCI ARIBAŞ

KARİZMA351
Aydoğan KUTLU

KAST BÜROKRASİ354
Serkan DORU

KAYA RAPORU357
Mustafa DEMİRKOL

KAYIRMACILIK (NEPOTİZM)361
Hande TEK TURAN

KAYMAKAM (District Governor)365
Erkan İLHAN

KAYNAK YÖNETİMİ.....369
Taner EKEN

KENTSEL YOKSULLUK.....371
Tuba NERGİZ

KOORDİNASYON (EŞGÜDÜM).....373
Ferda KOÇ

KURUL-TİPİ ÖRGÜTLENME - KÖKLER.....378
Fatma Eda ÇELİK

KÜRESEL YÖNETİŞİM.....383
Hakan ÖZDEMİR

LEVİATHAN DEVLET386
Fuat BOZYEL

LİDERLİK389
Ahmet USLU

YAZAR LİSTESİ

Özer KÖSEOĞLU

*Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgi*ler Fakültesi, Sakarya*

Nazlı NALCIARIBAŞ

Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Malatya

Elif GENÇ-TETİK

Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Çorum

Nur ŞAT

Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İİBF/SBKY Bölümü, Çorum

Sabrina KAYIKÇI

Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Burdur

Çağrı ÇOLAK

Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Trabzon

Cem ANGIN

Dr. Öğr. Gör., Ordu Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimleri ABD, Ordu

Songül DEMİREL DEĞİRMENCİ

Öğr. Gör. Dr., Hitit Üniversitesi Sungurlu MYO Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Çorum

Demokaan DEMİREL

Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kocaeli

Gizem KABASAKAL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi SBE, Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, Kocaeli

Hakan Gökhan GÜNDOĞDU

Arş. Gör. Dr., Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi SBKY Bölümü, Eskişehir

Nilgün KAHRAMAN

Arş. Gör. Dr., Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Elazığ

Recep AYDIN

Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Çorum

Arzu POLAT

Arş. Gör. Dr. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İİBF, İktisat, Osmaniye

Yahya DEMİRKANOĞLU

Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi İ.İ.B.F. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Bitlis

Kürşad Emrah YILDIRIM

Doç. Dr., Anadolu Üniversite İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Eskişehir

Serhat SAATCİ

Öğr. Gör. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Çorum

Ünal KÜÇÜK

Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü, Malatya

Cantürk CANER

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kütahya

Sabrina KAYIKCI

Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Burdur

Emre SAVUT

Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Burdur

Murat Yusuf UÇAN

Öğr. Gör. Dr. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Gönen MYO, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik, Isparta

Lutfi YALÇIN

Dr. Öğretim Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi İİBF SBKY, Balıkesir

İbrahim Ethem TAŞ

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Kahramanmaraş

Sadegül DURGUN

Arş. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Kahramanmaraş

Ferda KOÇ

Arş. Gör. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF SBKY, Ağrı

Fatma Eda ÇELİK

Dr., Doktora Sonrası Araştırmacı, PSL Université, École Pratique des Hautes Études (EPHE), Tarih ve Filoloji Bilimleri Alanı, Paris

Süha Oğuz ALBAYRAK

Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara

Kıvanç DEMİRCİ

Dr. Öğretim Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi İİBF SBKY, Bitlis

Senem DEMİRKIRAN

Dr., Trakya Üniversitesi, İpsala Meslek Yüksekokulu Hukuk Bölümü Adalet Programı, Edirne

Murat SEMERCİ

Arş. Gör. Dr., Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gümüşhane

Tekin AVANER

Doç. Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Ankara

Kubilay DÜZENLİ

Araştırma Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Trabzon

Haydar ALBAYRAK

Doç. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi Battalgazi Meslek Yüksekokulu Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Malatya

Osman KARACAN

Öğr. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kastamonu

Veysel BABAHANOĞLU

Dr. Düzce Üniversitesi, Akçakoca Adalet MYO, Düzce

Erhan ÖRSELLİ

Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, SBF, SBKY, Konya

Metin IŞIK

Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, İİBF İşletme, Bitlis

Vedat YILMAZ

Doç. Dr. Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Malatya

Cüneyt TELSAC

Doktorant, Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Van

Mehtap ÇAKMAK BARSBAY

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü, Ankara

Gaye Berna AGUN POYRAZOĞLU

Dr.

Tülay DEMİR

Araştırma Görevlisi, Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Artvin

Nuray ERTÜRK KESKİN

Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İİBF SBKY, Samsun

Hande TEK TURAN

Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul

Esin BENHÜR AKTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu İşletme Yönetimi, İstanbul

Murad DUZCU

Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Hatay

Hüseyin ARAS

Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir

rası ilişkiler alanında kendine yer bulan kavramlardan birisi olmuştur. Kamu diplomasisi, yumuşak güç faaliyetlerinin bir yürütülme biçimi olarak tanımlanabilir.

Kamu diplomasisinin, faaliyet alanlarında karşımıza kültür, eğitim, dış kamuoylarının etkilenmesi ve inanç ön plana çıkmaktadır. Kültürel alanda, devletlerin ilgili kuruluşları aracılığıyla kendi kültürlerini özendirmek adına yürüttükleri faaliyetlerdir. Eğitim başlığında en önemli konuların başında öğrenci hareketlilik programları gelmektedir. Yine devlet ya da devlet destekli medya aracılığıyla hedef kitlelerin konuştuğu dillerde yapılan uluslararası yayınlar, hükümet politikalarına dış siyasal ve kamu desteğinin sağlanması adına yürütülen önemli faaliyetlerdendir.

Sonuç olarak, kamu diplomasisi taşıdığı anlam itibariyle yeni bir kavram değildir. Daha 1800'lü yıllarda devletler kamu diplomasisinin gücünün farkına varmışlardır. Daha sonra bir gelişim sürecine giren kamu diplomasisi, devletlerin uluslararası arenada kendilerini anlatma noktasında başlıca kullandıkları araçlardan birisi haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Aydemir, E. (2016), *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Evans, G. ve Newnham, J., (2001), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul.
- Kömür, G. (2020), *Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi*, *International Journal of Politics and Security*, 2, (3), 89-115.
- Nye, J., (2008), *Public Diplomacy and Soft Power*, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 94-109.

- *Public Diplomacy*, (2020), *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/public-diplomacy>. (Erişim Tarihi: 9.11.2022).
- Ulusoy, K. (2018), *Soft Power and Public Diplomacy: A Conceptual Assessment*, *Journal of Political Sciences*, 27, (2), 133-148.

KAMU DÜZENİ

Hüseyin ARAS

Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, huseyinaras06@gmail.com, orcid: 0000-0001-8117-6574

GİRİŞ

Kamu düzeni toplumsal yaşamın maddî bakımdan sistemli, sorunsuz ve kesintisiz biçimde işleyebildiği hâldir. İnsanlar bir toplum içerisinde özgürce ve hukuk sınırları içerisinde kalarak beslenme ihtiyaçlarını karşılayabildiklerinde, temiz suya ulaşabildiklerinde, eğitim ve sağlık hizmetleri alabildiklerinde, seyahat edip spor yapabildiklerinde, diledikleri yerde dinlenebildiklerinde, ticarî faaliyetlerini gerçekleştirebildiklerinde, yaşam alanlarını değiştirebildiklerinde, ihtiyaç duydukları araç, gereç ve materyalleri temin edebildiklerinde, çeşitli taleplerini ilgili makamlara iletip çözüm üretilmesini umabildiklerinde, kendilerini geliştirme imkânları bulabildiklerinde vb. bir kamu düzeninin varlığından söz edilebilir. Böyle bir düzen insan, mülk, para, kaynak, bilgi, sistem, itibar, çevre, kimlik vb. gibi çeşitli varlıkların güvenliklerinin sağlanabilmesinin de ön koşuludur. Bu nedenle Özay'ın (2017: 723) da ifade ettiği üzere kamu düzeninin, öncelikle sağlanması, sağlandıktan sonra bozulmasının önlenmesi, bunda başarılı olunamadığında ise geri getirilmesi elzemdir.

Kamu düzeni toplumun maddî yaşamında sadece suçların olmaması ile ilgili bir hâl değildir. Kanunlarda suç ya da kabahat olarak tanımlanmamış olsa da olumsuz sonuçlar doğuran davranışlar ve faaliyetler, günlük yaşamdaki çeşitli faaliyetler sırasında kasıtsızca (eğitimsizlik, ihmâl, tedbirsizlik ya da öngörmezlik gibi nedenlerle) gerçekleşen davranışların yol açabildiği sorunlar, ahlâkî ya da etik değerlerden uzak davranışların yol açabildiği sorunlar, insan kaynaklı olarak ya da doğal nedenlerle gerçekleşen afetler, mekanik ya da elektronik sistemlerdeki arızalar nedeniyle yaşanan aksaklıklar, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan sorunlar nedeniyle ortaya çıkan aksaklıklar, iş bırakma eylemleri nedeniyle yaşanan sorunlar, göç ve kıtlık gibi sosyolojik olgular, toplumun çeşitli alanlarında zorunlu değişimler gerektiren yerel ve küresel gelişmeler, insanların ve toplumsal grupların birbirlerine ilişkin algıları ve tutumları nedeniyle gerçekleştirdikleri davranışlar vb. kamu düzenini olumsuz yönde etkileyebilir. Böyle bir düzen varlıklar için güvenli ortamlar oluşmasına yol açabilir. Bu nedenle, suç olmasalar dahi, kamu düzenini olumsuz yönde etkileyebilen bu türdeki davranışlara, faaliyetlere, sorunlara, aksaklıklara, olaylara, olgulara, gelişmelere de siyasî otoriteler tarafından kamu düzeninin sağlanması, bozulmasının önlenmesi ya da bozulduğunda geri getirilmesi amaçlarıyla müdahale edilebilir. Ancak bu amaçlarla müdahaleler gerçekleştirilebilmesi kamu düzenine açıkça olumsuz yönde etki eden ya da edebileceği yönünde makul kanıtlar sağlayan sonuçlar gözlenebilmesini gerektirir. Hukukun üstünlüğü ilkesine bağlılık bu türdeki müdahalelerin harekete geçmeye izin veren temel belirleyeni olmalıdır. Aksi halde bu türdeki sorunlar nedeniyle yapılan müdahaleler hukuksuzluklarla malul olabilir ve siyasî otoritelerin meşruiyetlerini olumsuz yönde etkileyebilir.

KAMU DÜZENİNİN UNSURLARI

Gözler ve Kaplan (2018: 284-285) kamu güvenliği, kamu huzuru, kamu sağlığı, kamusal estetik, genel ahlâk, insan onuru gibi kavramların kamu düzeninin unsurları olduğunu ifade ederler. Dirlik, esenlik, gönenc vb. gibi kavramları da kamu düzeninin unsurları olarak kabul edenler vardır. Ancak kamu düzeninin unsurlarını çeşitli kavramlarla sınırlandırmak ya da muhtevasını bazı örnek beşerî faaliyetler ve süreçler üzerinden tespit edebilmek mümkün olmayabilir. Devletlerin kimlikleri, toplumsal yapının niteliği, insan ihtiyaçlarının çeşitliliği, toplumsal yaşamdaki etkileşimlerin çokluğu vb. kamu düzeni için muhteva belirlemeyi ya da onu çeşitli unsurlarla sınırlandırmayı güçleştirmektedir.

Bu nedenle kavramın zamana ve koşullara göre değişen bir içeriğe sahip olabildiği ifade edilebilir. Bu durum aynı zamanda kavramın geliştirilebilirliğinin göstergesidir. Örneğin kavramın “insan hakkı” kavramıyla ilişkisi iyi anlaşıldığında kamu düzeninin muhtevası ve sınırları daha doğru olarak kavranabilir ve nihayetinde kamu düzeni gereği gibi sağlanıp muhafaza edilebilir.

KAMU DÜZENİ BİR İNSAN HAKKIDIR

İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin “Herkesin bu Beyanname’de öngörülen hak ve özgürlüklerin gerçekleşeceği bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır.” biçimde ifade edilmiş olan 28.maddesindeki “toplumsal düzen” kavramı gereğince kamu düzeni, özgürlüklerin kullanılabilmesi ile ilgili bir insan hakkıdır. Bu hak devletlerin anayasalarında ve diğer hukukî metinlerinde, Beyannamenin kabulü gerekçesiyle de güvence altına alınmıştır.

“Güvenlik-özgürlük ilişkisi” ile ilgili ka-
dim tartışmadaki “özgürlüklerin kullanılabil-

mesi için güvenliğin gerekli olduğu” fikri kabul edilecek olursa, bu maddede sözü edilen kamu düzeninin özgürlüklerin kullanılabilmesi için gerekli olan bir güvenlik meselesi olduğu da ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle kamu düzeni meselesi bir güvenlik meselesidir. Çünkü kamu düzeni sağlanabildiğinde güvenlik sağlanabilmekte, kamu düzeni muhafaza edilebildiğinde güvenlik muhafaza edilebilmektedir. Bu bağlamda özgürlüklerin kullanılabilmesi için kamu düzenini sağlama ve muhafaza etme sorumluluğunun, güvenliği sağlama ve muhafaza etme sorumluluğuna sahip olan devlete ait bir sorumluluk olduğu açıktır.

KOLLUĞUN KAMU DÜZENİNİ SAĞLAMA GÖREVİ VE DEVLETİN ROLÜ

Kamu düzeni kavramı tarihsel süreç içerisinde devletin geçirdiği dönüşümler nedeniyle farklı şekillerde yorumlanabilmiş olsa da kamu düzenini sağlamak ve muhafaza etmek her dönemde devletin başlıca sorumluluğu olmuştur. Çünkü devletler tarafından böyle ilân edilmiştir. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi alanlarda devletin ne derecede sorumlu olduğu konusu tartışmalıdır. Ancak kamu düzeni konusundaki işlerin yerine getirilmesi bakımından hâlihazırda tam bir mutabakat bulunduğu söylenebilir. Devletlerin egemenlik alanları içerisinde kamu düzeni muhafaza edilemediğinde ve insanların güvenlikleri sağlanamadığında devletin aslı görevlerini yerine getiremeyeceği ve bunun sonucunda devletin meşruluğunun sorgulanır hale gelebileceği ifade edilebilir (Beriş, 2015: 14-16).

Yine de insan hakları savunucuları “düzen” kavramını rahatsız edici bulabilmektedirler. Çünkü düzen kavramı insan hakları savunucuları tarafından muhafazakârlık ve statükonun korunması ile ilişkilendirilebilmektedir. Hatta bir çetenin korku vermek suretiyle sağlayabil-

diği hâl olarak da değerlendirilebilmektedir. Ancak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 28.maddesinde sözü edilen düzen salt bu anlamlara gelmez. Devlet, düzeni sağlarken, hukukun üstünlüğü ve insan hakları ilkelerine bağlı hareket edebilir. Hatta düzenin toplum yararına olacak biçimde sağlanabilmesi devletin insan hakları ilkeleri ile uyumlu olmasını ve hukukun üstünlüğüne dayanmasını gerektirir (Osse, 2015: 57-59).

Siyasî kimliklerin çeşitliliğinin de etkisiyle kamu düzeni kavramı üzerinde farklı değerlendirmeler yapılabilmektedir. Çünkü kavramın işaret ettiği düzen, ideolojik temeli bulunan anlayışlara içkin bir düzen olarak algılanabilmektedir. Kamu düzeni kavramını bir devlet içerisindeki toplumsal kesimlerin tamamı için meşrulaştırabilecek gerekçeler üretebilmek bu nedenle zordur. Bu kavram özellikle kültürel çeşitliliğe sahip olan ve demokrasiyle ilişkisini sürdüren toplumların devletlerinde ideolojik nitelikli sübjektif bir kavramdır. Gücü elinde bulunduran siyasî otorite bu düzeni “kamu düzeni” olarak adlandırırken, muhalifler ise “siyasî düzen” olarak tanımlayabilirler. Konuya demokrasi açısından bakıldığında iktidarı demokratik yollarla elde etmiş olan siyasî otoritenin bu düzeni kamu düzeni olarak tanımlamasında beis yoktur. Hatta demokrasi bu yaklaşıma saygıyı da gerektirir. Buradaki temel mesele kamu düzenini oluşturmak için yapılmış olan yasaların meşruiyeti meselesidir. İtirazlar yapılacaksa yasalara yapılması gerektiği ileri sürülebilir ki, bu da özünde bir demokrasi meselesidir. Bu nedenle kamu düzeninin demokrasi ile ilişkisini kurmak ve bunu topluma anlatmak da modern demokratik devletlerde devletin sorumluluklarından biridir.

KAMU DÜZENİ VE MEŞRUIYET MESELESİ

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin “Herkes haklarını kullanırken ve özgürlüklerinden yararlanırken, başkalarının hak ve özgürlüklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması ve demokratik bir toplumda genel ahlak ve kamu düzeniyle genel refahın gereklerinin karşılanması amacıyla yalnız yasayla belirlenmiş sınırlamalara bağlı olur.” biçiminde ifade edilmiş olan 29.maddesine göre özgürlükler kamu düzeni gerekçesiyle sınırlanabilir. Özgürlüklerin sınırlanabilmesinin bu gerekçesi (şartı) ulusal ve uluslararası nitelikli çeşitli hukukî metinlerde de mevcuttur.

Gerektiğinde özgürlükleri sınırlayarak kamu düzenini sağlama ve muhafaza etme yetki ve görevi kolluk birimlerine verilmiştir. Devletler bu amaçla görev yapacak genel ve özel kolluk birimleri teşkil etmişlerdir. Bu kolluk birimleri gerekli hallerde özgürlükleri sınırlama işini hukuk sınırları içerisinde kalmaya azamî düzeyde hassasiyet göstererek gerçekleştirebilirler. Ancak Yenisey'in (2015: 11) de ifade ettiği üzere kolluğa kamu düzenini sağlama ve muhafaza etme yetki ve görevinin verilebilmesi için, gerçekleştirilecek faaliyette “kamu yararı” bulunması gerekir. Kamu yararı, kolluk tarafından gerçekleştirilebilecek böyle bir sınırlamanın meşruluk ölçütüdür.

Kamu yararı kavramının tanımı üzerinde bir mutabakat yoktur. Toplumsal yaşamın maddî olarak sistemli, sorunsuz ve kesintisiz biçimde işleyebildiği, tek bir insanın bile zarar görmediği, tarafsızlık ilkesi çerçevesinde sunulan kamu hizmetleri sayesinde toplumun geneli için faydalar üretilebildiği takdirde bir kamu yararından söz edilebilir. Kamu düzeninin ideal ilkeler çerçevesinde sağlanmasına ve muhafaza edilmesine imkân veren her faaliyet,

süreç vb. bu nedenle kamu yararı ile ilişkilendirilebilir. Kolluk, kamu düzenini sağlayıp muhafaza edebildiğinde kolluk personeline, kolluk teşkilâtına, kolluk faaliyetlerine, ilgili diğer faaliyetlere vb. kamu yararı gereğince değer atfedilebilir. Kamu yararı sağlamayan hiçbir yetki ve görev kamu düzeni gerekçesiyle kolluk birimlerine verilemez. Bu husus meşru bir hukuk devleti olmanın en temel gerekliliklerindedir.

Kamu düzeninin sağlanmasına ve muhafaza edilmesine yönelik kolluk faaliyetlerinin sadece bu amaca ulaşmaya imkân verecek yöntemlerle gerçekleştirilmesi ve sadece bu amaca ulaşmaya yetecek araçlar kullanılarak yürütülmesi de zorunludur. Faaliyetlerin gerçekleştirilme biçiminde, faaliyetler gerçekleştirilirken kullanılan araç-gereçlerde ya da faaliyetlerin ve araç-gereçlerin kullanılma zamanında ölçüyü az da olsa aşan bir davranış meşruluğa zarar vererek hukuka aykırı bir durum oluşturur (Özay, 1981: 316).

Yaşam kalitesinin geliştirilmesi devletler ve hükümetler için önemli meşruiyet ölçütlerinden biridir. Kamu düzeninin sağlanması ve muhafaza edilmesi yaşam kalitesinin geliştirilebilmesi için de önemli fırsatlar sunar. Bu nedenle devletler ve hükümetler kamu düzenini sağlamanın ve muhafaza etmenin imkânlarını yaşam kalitesinin geliştirilmesi bakımından sağlayacağı avantajlar gerekçesiyle önemli görmelidirler.

KAYNAKÇA

- Beriş, H. E. (2015), “Kamu Düzeni Güvenlik ve Demokratikleşme”, *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 17(1), 1-17.
- Gözler, K., Kaplan, G. (2018), *İdare Hukukuna Giriş, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.*
- *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948), Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10*

Aralık 1948 tarih ve 217 A (III) sayılı Kararı.

- Osse, A. (2015), *Polislik Faaliyetlerini Anlamak: İnsan Hakları Savunucuları İçin Bir Kaynak*, (Çev. T. Andaç, Z. Başer, B. Dökme-cibaşı, F. Gençkal, Z. Gültekin, N. Gürbüz, İ. Urkun), *Uluslararası Af Örgütü, Amsterdam*.
- Özey, İ. H. (2017), *Günüşiğinde Yönetim, Filiz Kitabevi, İstanbul*.
- Özey, İ. H. (1981), "İdari Kolluk Eylemlerinde 'Amaç'", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 45(1-4), 315-319.
- Yenisey, F. (2015), *Kolluk Hukuku, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul*.

KAMU GÜCÜ

Onur DURUKAL

Öğr. Gör. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Köşk MYO Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Aydın, onurdurukal@adu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3255-8354

GİRİŞ

Devlet aygıtının varlığının ve devamlılığının merkezindeki kavramların başında kamu gücü kavramı gelmektedir. Devlet düzeni sağlayan çatı bir yapı olarak elinde meşru bir güç buldurmalıdır. Bu gücün tarihsel seyrine bakıldığında ilköğretimden itibaren kendini göstermektedir. Kamu hukuku çerçevesinde oldukça sık karşılaştığımız kavram idare hukuku uygulama alanının asli bir unsuru olarak sunulan bir hizmetin kamusal bir hizmet olup olmadığının öncü belirleyicilerindedir. Devlet pek tabii kamusal hizmet sunumunu kamu gücünü kullanarak yerine getirmektedir. Ancak kamu gücü denildiğinde ne anlaşılması gerekmektedir? Kamu

gücü kavramının ne olduğu ve sınırı ile birlikte kavramın getirdiği ayrıcalıklar ve yükümlülüklerin neler olduğu da son derece önemlidir.

KAMU GÜCÜ KAVRAMI VE GEREĞİ

Devlet kamu düzeninin sağlanmasını amaçlayan bir aygıttır. Kamu düzeninin sağlanması ise meşru bir otorite sahibi olan devletin yetkilerini herkese sağlanmayan bir ölçek ve ayrıcalıkla kullanabilmesine bağlıdır. Devlet elinde bulundurduğu otoriteyi güç kullanarak desteklemekte dolayısıyla koyduğu kanunlara itaat sağlama, itaat etmeyenleri cezalandırma yetkisine sahiptir. Weber'in meşru şiddet kullanma tekeline vurgu yapan bu durum esasında devlet egemenliğinin uygulamadaki ifadesi olarak kendini göstermektedir (Heywood, 2014: 127). Weber yetkiyi belli türlere ayırmaktadır. Geleneksel yetki, karizmatik yetki, rasyonel (yasal – ussal) yetki bahsedilen bu türlerdir. Devlet yetkisini belli bir gücü elinde bulundurduğu için kullanabilmektedir. Bahsedilen bu güç kamu gücü olup 1800'lü yıllardaki emredici güç ya da otorite faaliyetleri anlamlarını taşımamakta genel hükümleri aşan şartlar ya da özel hukukta görülmeyen ayrıcalık ve yükümlülükler olarak görülmektedir (Gözler, 2018:19). Kamu gücüne gerek duyulmasının temel nedeni olarak kamu yararını sağlanması isteğini gösterebiliriz. Örneğin devletin özel bir mülkiyeti elinde bulduran bir kişiden kamu yararına rağmen mülkiyetini devlete devretmesine rıza göstermesini beklemesi kamu yararının gerçekleşmesini oldukça zor bir hale getirmektedir. Devlet sahip olduğu otorite ile kamu gücünü kullanarak tek taraflı bir biçimde kamu yararını sağlayan bir işlemi kolaylıkla tesis edebilmektedir (Gözler & Kaplan, 2018:53). Bu açıdan bakıldığında kamu gücü kavramı; özel hukuk kişilerinin isteği ve onayı aranmadan onların hukuki durumlarında değişiklik oluşturabilecek işlemlerin tesis